

Navracsics Tibor

Erős elnök lesz-e Ursula von der Leyen?

Egy héttel el kellett halasztania Ursula von der Leyennek új Bizottságának előzetes bemutatását, amelynek eredeti időpontja tegnap lett volna. A kényszerű halasztás erősíti azokat a vélekedéseket, amelyek szerint az eredetileg tervezett határidőre, azaz november 1-jére nem ér véget az új Európai Bizottság megválasztási folyamata, és a testület legkevesebb egy hónap késéssel tud csak hivatalba lépni.

Önmagában a késlekedés akár szokásosnak is tekinthető: a lisszaboni szerződés óta eltelt időszakban mindössze egyetlen Bizottságnak sikerült az előre meghatározott időben megkezdnie működését. 2014-ben a Jean-Claude Juncker vezetésével működő biztosi testület tudta csupán november 1-jén megtenni ezt. A most leköszönő – szintén Ursula von der Leyen elnökségével dolgozó – Bizottság is kénytelen volt egy hónapot várni, mert az Európai Parlament meghallgatásai elhúzódtak.

Az újabb csúszás tehát nem jó jel. Első pillantásra úgy tűnik, mintha a régi-új elnök nem lenne ura a folyamatoknak, pedig a bemutatás elhalasztása éppen politikai erejét mutatja. A nemi egyenlőség megteremtésével küszködő politikus ugyanis el tudta érni, hogy Szlovénia végül visszavonta eredeti biztosjelölt-javaslatát, és női jelöltet nevezett meg Von der Leyen ráhatására. Az új jelöltet azonban még jóvá kell hagynia a szlovén parlamentnek is, ami tegnapig nem tudott megtörténni.

A nyomásgyakorlás sikere azt is jelezheti, hogy a Bizottság eddigi és következő elnöke az előttünk álló öt évben erősebb lesz, mint a most véget érő intézményi ciklusban. Árnyalja ezt a képet ugyanakkor, hogy ezelőtt egy hónappal a tagállamok minden eddiginél nagyobb arányban látványosan negligálták az elnök azon kérését, hogy az új Bizottság tagjelöltjeként lehetőleg két jelöltet – egy férfit és egy nőt – nevezzenek meg, ami lehetővé tette volna, hogy az elnök válasszon a jelöltek közül.

Erős elnök lesz-e Ursula von der Leyen második hivatali ciklusában? A Bizottság elnökének erejét alapvetően három tényező befolyásolhatja: legitimációja, az intézményközi viszonyok, illetve a tagállamok támogatása. 2019-ben Ursula von der Leyen legitimációját a kezdeti időszakban két körülmény tette erőssé. Az egyik az a tény volt, hogy az Európai Unió egyik meghatározó tagállamából származó kormánypárti politikus volt, a másik pedig az, hogy a tagállamok állam- és kormányfői éppen az Európai Parlament által preferált csúcsjelöltekkel szemben támogatták Von der Leyent.

Ez utóbbi körülmény később a Bizottság elnöke ellen fordult. Ő kezdettől fogva kompenzációs kényszert érzett az Európai Parlament irányába, ugyanakkor az a tény, hogy a soron következő német választásokon pártja, a CDU veszített, és így ellenzékbe vonult, pártpolitikai háttérét is jelentősen meggyengítette. Így a kezdeti erős legitimáció is gyengévé vált.

Ellentétben az öt évvel ezelőtti időszakkal, 2024-ben már induláskor is gyenge a Bizottság volt és leendő elnökének legitimációja. Most ugyan csúcsteljesítményű, hiszen az Európai Néppárt listavezetőjeként vett részt az európai parlamenti választáson, a tagállamok vezetőinek támogatása azonban sokkal lanyhább. Németországban ellenzéki politikusnak számít, így nem kedvence, hanem inkább kényszerválasztása a kormánykoalíciónak. Franciaország elnöke nyíltan is fenntartásokkal fogadta Von der Leyen újbóli jelölését. Mindez nem jelent túl jó kezdetet a következő öt évet tekintve.

A csillagok állása nem túl kedvező az intézményközi kapcsolatok tekintetében sem. Bár a várakozásoknál erősebb bizalmat kapott jelölése az Európai Parlamentben, Ursula von der Leyen mégsem dőlhet hátra nyugodtan. A mostani, az eddigieknél fragmentáltabb és polarizáltabb összetételű testület az elkövetkező öt évben a szokásosnál labilisabb többségből adódóan vélhetően nehezebb és szeszélyesebb partnere lesz az új Európai Bizottságnak, mint a megelőző időszakokban.

Végül a tagállami támogatás tekintetében is nehezebb helyzetben lesz az új Európai Bizottság, és annak elnöke is, mint az öt évvel ezelőtti intézményi megújuláskor. Önmagában a tény, hogy az egyik meghatározó tagállamból származik az elnök, akár nagy politikai erőt is adhatna – hiszen Jacques Delors politikai erejét is jelentős mértékben az alapozta meg, hogy megingathatatlanul állt mögötte hazája, Franciaország –, ám ellenzéki politikusként Németországot sem tudja feltétlenül felsorakoztatni. Ráadásul a rendkívül instabillá vált német belpolitika és a törekeny német kormánykoalíció sem tudja erősebbé tenni európai politikai hátországát.

Most a nagy szövetséges Franciaország sem tud a német politikus segítségére sietni. Emmanuel Macron megrendült belpolitikai helyzete, valamint a francia belpolitikai helyzet ma inkább gyengesége, mintsem erőssége az európai belpolitikának.

Összességében tehát előrejelzésünk alapján Ursula von der Leyen gyengébb pozícióban lesz az elkövetkező öt évben, mint az előző időszakban volt. A tagállamok belpolitikai problémái, az uniós intézmények sérülékenységei nehezebbé teszik a támogató politikai környezet kialakítását és az Európai Bizottság vezetői szerepének felvállalását.

2024. szeptember 12.